

Splošni pregled

† Andrej Kragelj, gimnazijski profesor v Gorici, je umrl 1. decembra. Kragelj je bil odličen učitelj filologije in se je pečal tudi s pisateljevanjem. Najvažnejša plodova njegovega peresa sta preveda »Ilijade« in »Odiseje« ki ju je izdal v vzorni prozi za slovensko mladino.

Ljubljansko vseučiliško vprašanje je bilo prišlo dne 6. decembra v parlamentu kot nujen predlog na vrsto. Nujnost se je odklonila. Za nas so glasovali vsi slovanski poslanci — izvzemši seveda brate Poljake, ki jih zastopa in vodi požidovljena kozmopolitska neslovanska »žlahta« (plemstvo). - Nemški poslanci so pokazali ob tej priliki svojo »herrenvolkovsko« megalomanijo in svoje načelno nasprotstvo vsaki ravnopravnosti. Spretno jih je zavračal naš poslanec dr. Ploj. Od naučnega ministra bi bilo ob taki važni kulturni zadevi pričakovati več nego peščico diplomatičnih fraz. Pa četudi s prvim naskokom nismo dobili trdnjave v svoje roke, ne smemo obupati. Ta prvi neuspeh mora samo pomnožiti našo energijo v boju za naše pravice. Agitacija za vseučilišče se mora šele sedaj prav živahno razviti in se res tudi razvija. Odnemati ne smemo ni za las od svojih teženj, marveč z vso zakonito močjo trkati, dokler se nam ne odpro vrata.

Javna predavanja v Ljubljani se po programu nadaljujejo. Preteklega meseca sta predavala v »Mestnem domu« zdravnika doktorja gg. Praunscis in Krajec o sestavi človeškega telesa, in to tako, da je eden izmed njiju z modeli nazorno kazal to, kar je drugi z besedami razlagal. Omenjena dva gospoda zdravnika sta si bila izvolila prav primeren predmet, saj je znano, da poprečni človek najmanj pozna — samega sebe. Na podlagi somatologije se more šele razlagati higijena, o kateri bosta ta dva zdravnika bržčas predavala še letos. — Tik pred Božičem (22. dec.) je predaval gospod sodni svetnik Wenger o civilnopravnem redu in o stvareh, ki so s tem vprašanjem v zvezi. Vsa predavanja so bila doslej dobro obiskana, in upamo, da jih bode občinstvo čimdalje rajše obiskovalo. Odkrito rečemo, da so ta javna predavanja v Ljubljani poleg gibanja za vseučilišče najveselejši pojav v socialnem življenju naše metropole v zadnjih mesecih.

Dvořákov večer »Slov. umetniškega društva« se je praznoval 8. dec. v »Narodnem domu«. Za proslavo največjega skladatelja sedanjosti, Slovana Dvořaka, so se bile izbrale same Dvořákovske skladbe za petje, klavir in gosli. Na klavirju sta igrala z virtuozno tehniko g. prof. Procházka in gospodična primadona Nedbalova, na gosli je godel g. Vedral, a pesmi so peli: gospodične Nedbalova, Noemi in Romanova ter gospod Vašiček. Ravnatelj »Glasb. Matice«, gospod Gerbič je predaval o življenju in umetniškem delu velikega Dvořaka. Večer ni bil hrupen, a tem pristrčnejši. Prisostvovalo je izbrano občinstvo.

Trpinčenje poljskih šolarjev na Poznanjskem. Poljakom, ki jih je na Nemškem nad 3 milijone, se v najnovejšem času hudo godi pod nemško peto. Ali kar se je bilo zgodilo meseca novembra v Wřesnu na ondotni šoli, o tem bi se zgražal nemara sam rajni železni kancelar! Do najnovejšega časa se je na Poznanjskem vsaj krščanski nauk učil med poljskim prebivalstvom v poljskem jeziku, ali sedaj morajo kateheti tudi svoj predmet učiti samo v nemškem jeziku

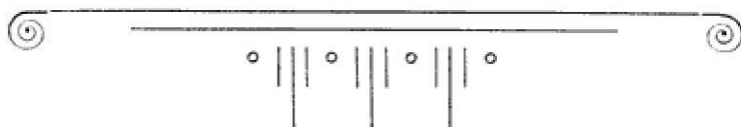
— makari ga šolarji razumejo ali ne! Ves poljski narod na Nemškem je protestoval proti takemu nasilstvu, ali zaman! Otroci pa v šoli v Wfešnu niso znali in niso hoteli odgovarjati katehetu na nemška vprašanja. Nato je ukazal okrajni šolski nadzornik 14 »upornih« šolarjev pretepti! Da se državna oblast maščuje nad nedolžnimi otroki s trpinčenjem, to presega vse meje, in nemško-pruski kulturträgerji so pokazali, da so v bistvu svojem hujši barbari nego Turki. Sicer smo slutili že v znanih »hunskih govorih« čingiskanske instinkte, čitali smo potem, kako so Prusi trpinčili kitajske rodoljube, ki se hočejo iznebiti tujih pijavk — ali da bi se Prajzi ne sramovali v XX. stoletju trpinčiti otrok, tega svet ni verjel. Starišem trpinčenih otrok je seveda zavrela kri, in demonstrirali so proti nemškemu šolskemu tiranstvu na glasen način, zato pa so bili, ker so kot dobri stariši branili svoje otroke, kakor volkulja brani svoje mladiče proti zverem - razbojnikom, v Gneznju obsojeni na zapor. Ves poljski narod po vsej Evropi se je dvignil zoper prusko tiranstvo že s tem, da je nabiral denar za zaprte očete in matere. S Poljaki simpatizujemo vsi drugi Slovani. Nedavno, 18. decembra je prineslo »Novoje Vremja« uveden članek, v katerem v imenu ruskega naroda izreka Prusom svoje zaničevanje in Poljake zagotavlja simpatij ruskega javnega mnenja. »Mi, Poljaki in Rusi« — piše »N. Vr.« — »smo Slovani in smo si drug drugemu veliko bližji nego Nemcem. Kri ni voda!« — Tudi po Slovenskem imamo veliko »Wfesnov«, koder se slovenskim otrokom, če ne še s palico, pa z birokratsko zvijačo in pedagoško borniranostjo ubija v glave tujščina (nemščina, italijanščina in madjarščina). Slovanskim otrokom slovanskih šol! Vsakemu svoje!

Prve nagrade Nobelove ustanove je prisodila švedska akademija v Stockholmu meseca decembra sedmerim možem. Kakor znano, se ima v zmislu Nobelovega testamenta vsako leto iz obresti kapitala, znašajočega nad 30.000.000 K, razdeliti po kakih 100.000 kron najodličnejšim zastopnikom znanosti, tehnike, umetnosti in razširjevateljem humanitete. Razume se, da je bil ves svet radoveden, kateri so tisti izvoljenci, ki dobodo pri prvi razdelitvi omenjene premije. Ti moške so: Henri Dunant in Frédéric Passy (za mir), Emil Behring (za medicino), Viljem Röntgen (za fiziko), Jakob Hendrik van t' Hoff (za kemijo) ter Sully Prudhomme in Frédéric Mistral (za pesništvo). Kajpada časniki sedaj mnogo kritikujejo razdelitev teh prvih nagrad. Kolikor nam je znano, so vobče ti časniki še zadovoljni z vsemi nagradami — samo francoskemu liriku Sullyju Prudhommeu je ne privoščijo. Pravijo, da je ni zaslužil. Prudhomme da je pač napisal dolgo vrsto gladkih stihov z nežnimi mislimi, drugače pa da ni nikak »velik«, še manj svetoven pesnik. Časniki so pričakovali, da dobi literarno nagrado Tolstoj, Ibsen Björnson ali Zola, morebiti tudi Sienkiewicz . . .

Izkopi v Turkestanu. Angleški učenjak dr. Stein je izkopal v Turkestanskih puščavah ostanke nad 2000 let stare kulture. Globoko pod peskom in sviščem je našel na nekem kraju celo mesto z dobro ohranjenimi hišami in templji. Dr. Stein sodi, da je bil narod, čigar mesto pokriva zdaj pesek, nekdanj posredovalec med kitajsko in zapadno asirsko, perzijsko in grško kulturo. Stein je našel tudi kitajske in tibetanske rokopise, skulpture in druge starine.

LJUBLJANSKI ZVON

Zaprl sem oči . . .

Zaprl sem oči
in sanjal sem solnčno glorio . . .
In solnce je bilo kot roža,
in ta roža si bila ti!

In moje željé
kot metuljčkov srebrnih roj
so letale nad teboj
in se solnčile v tvoji lepoti.

Ah, bila si
kot brezmadežna Marija,
ki glavo ji sveto ovija
venec iz samih zvezd.

In vse, glej, vse,
kar v meni je kdaj zadrhtelo,
vse bilo je čisto in belo,
vse jasni tvoj žar je opral.

In vse, glej, vse,
kar v meni vzbudi se še kdaj,
nosilo te ure sijaj
bo na sebi brez madeža.

Zdaj čutim, glej,
svoje duše nežno mladost
in življenja svetlo prostost
in pot naprej . . .

Oton Zupančič.